

TEHNIČKE ZNANOSTI

GLASNIK HRVATSKE AKADEMIJE TEHNIČKIH ZNANOSTI

Vol. 4(1) 1997.

ISSN 1330-7207

ETIČKI KODEKS

Franjo Jović

DOKTORSKE
DIZERTACIJE IZ
TEHNIČKIH
ZNANOSTI

dr. sci. Alojz Caharija

ODLIČNICI HATZ

- glavni tajnik

Zijad Haznadar i
Željko Štih

ELEKTRO-
MAGNETIZAM

Etički kodeks

Uz člansku karticu, članovi IEEE-Institute of Electrical and Electronics Engineers, što okuplja nekoliko stotina tisuća članova iz SAD i cijelog svijeta, dobili su i Etički kodeks:

"Mi članovi IEEE shvaćajući važnost utjecaja naših tehnologija na kvalitetu života u svijetu i prihvaćajući osobnu odanost svojoj struci.... obvezujemo se najvišem etičkom i stručnom ponašanjem i slažemo se:

1. poduzeti odgovornost za inženjersko odlučivanje u skladu sa sigurnosti, zdravljem i blagostanjem ljudi i odmah obznaniti čimbenike što bi mogli dovesti u opasnost ljude i okoliš;
2. spriječiti stvarne ili uočene sukobe interesa kadgod je moguće, i obznaniti ih pogodnim stranama ako postoje;
3. biti pošten i realan u izjavama i procjenama temeljenim na raspoloživim podacima;
4. odbiti potkupljivanje u svim njegovim oblicima;
5. poboljšati razumijevanje tehnike, njene odgovarajuće primjene i mogućih posljedica;
6. održavati i poboljšavati svoju tehničku mjerodavnost i preuzeti tehničke zadatke za druge, jedino ako sam podukom i iskustvom stekao kvalifikaciju, ili nakon što sam obznanio odgovarajuća ograničenja;
7. tražiti, prihvatiti i ponuditi poštenu kritiku tehničkog rada, priznati i ispraviti pogreške, a i ispravno cijeniti doprinose drugih;
8. pošteno postupati sa svim osobama bez obzira na rasu, vjeru, spol, invaliditet, dob ili nacionalno podrijetlo;
9. spriječiti oštećenje drugih, njihove svojine, ugleda ili zaposlenja s krivim ili zlonamjernim djelovanjem;
10. pomagati kolegama i suradnicima u njihovom profesionalnom razvoju i podupirati ih u prihvaćanju ovog etičkog kodeksa.

Tijekom školovanja i inženjerskog odgoja većina je naših profesora utjecala u tom smislu na naše vrednote, na naš odnos prema radu i ljudima, prema znanju i učenju. U tom smislu djelujem i osobno na studente i suradnike. Prihvaćanje temeljnih načela inženjerske etike još smo i izravno potvrdili svojom zakletvom na svečanosti promocije u zvanje inženjera: znanje i vještine rabićemo na dobrobit čovječanstva, pri radu će nas voditi poštenje i nepristranost, odano ćemo obavljati svoje dužnosti i neprekidno težiti povećanju vlastite mjerodavnosti i prestižu inženjerske profesije. O svakom koji se je kasnije u životu i najmanje ogriješio u neko od tih pravila govorili smo s prezirom, a posebice smo prezirali one što su se stavljali u službu politike i gospodarski i stručno nedomišljenih političkih projekata. Često smo raspravljali o tom koliko inženjersko znanje o tome što je dobro ima utjecaj na život ljudi, na sferu političkog i gospodarskog odlučivanja, na vlast uopće.

Danas nam se nudi ideja održivog razvoja kao meta - etičko načelo. Vrijedi za sve, jer je to i tako domišljeno razvijanje gospodarstva, da bi se udovoljile potrebe sadašnjosti, a ne bi ugrozila mogućnost ispunjenja potreba budućih generacija. I mi inženjeri prihvatili smo načela održivog razvoja kao važnu potporu našim tradicionalnim etičkim normama i vrednotama.

Međutim, potpuno ispunjenje etičkog kodeksa i načela održivog razvoja nije baš jednostavno pitanje. Brojne su korisne tehnologije i proizvodi koji svojom primjenom bitno mijenjaju život ljudi i njihove vrednote, pa i utječu na navedena pravila, koja sve više postaju model željenih međuljudskih odnosa. Uzmimo automobil, vozilo pomoću kojeg možemo doći s jednog mjesta na drugo, jednostavan i koristan inženjerski proizvod, a ipak znamo da je znatno više: sila što je preoblikovala naše društvo i naš svijet. Ne vozim automobil, a ipak znam da je sve oko mene pod njegovim utjecajem: od zraka koji dišem preko načina života mojih suradnika, do moje percepcije udaljenosti. Poveže li se pak, predodžba udaljenosti s drugim važnim proizvodima, računalom i s računalnom mrežom, tada fizičko mjesto našeg boravka postaje prividno potpuno nevažnim.

Mislimo li o automobilu i računalu tek kao o ljudskim pomagalima, zanemarit ćemo činjenicu, da oni danas vode naše živote i da smo postali alati naših alata, sve uz pridržavanje Etičkog kodeksa.

Doktorske dizertacije iz tehničkih znanosti

Priređuje prof. dr. sci. Franjo Jović

Počevši od ovog broja redovito ćemo čitatelje obavještavati o doktorskim dizertacijama, što su od jeseni 1996. obranjene na hrvatskim sveučilištima. Želimo tako upozoriti na vrijedne istraživačke rezultate s različitih područja i pridonijeti boljem međusobnom upoznavanju struka, pa i potaknuti suradnju. Teme nekih od navedenih dizertacija po prvi se put obrađuju u Hrvatskoj i njihovi autori i mentori jedinstveni su znalci s tog područja, što može također biti korisna informacija.

Alojz Caharija

Dinamičko mjerenje toplinske vodljivosti kapljevine

Razvijen je izvorni postupak dinamičkog mjerenja toplinske vodljivosti kapljevine, temeljen na procjeni vrijednosti toplinske vodljivosti kao ugodivog parametra u modelu mjernog procesa. Ugadanje vrijednosti parametra izvedeno je pomoću minimiranja funkcije kvadrata pogreške izvedene iz odzivnih funkcija modela i realnog procesa. Mjerenja u mikročeliji promjera 5 mm i duljine 100 mm i generiranje toplinskih impulsa pomoću žice provučene kroz os čelije zasebno su korisni rezultati ovog rada.

Najvažnije odlike predloženog postupka jesu mogućnost određivanja toplinske vodljivosti u uzorku malog obujma (1 ml) i pomoću pobude vrlo male energije (manje od 0,1 Ws). Tako je ostvareno mjerenje toplinske vodljivosti s pogreškom manjom od 1 % obzirom na referentnu vrijednost što ju daju vrhunski mjerni laboratoriji primjenom stacionarnih mjernih postupaka.

Doktorska dizertacija obranjena dne 12. prosinca 1996. na Fakultetu kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu pred povjerenstvom: prof.dr.sci. Darko Skansi, prof.dr.sci. Juraj Božičević, prof.dr.sci. Ratimir Žanetić.

Mentor: prof.dr.sci. Juraj Božičević, dipl. ing., Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije, Sveučilišta u Zagrebu.

Hrvoje Ivanković

Mikrostruktura i svojstva mulitne keramike dobivene sol-gel postupkom

Istraživan je utjecaj parametara sol-gel sinteze na mehanizam i kinetiku kristalizacije mulita u gelovima stehiometrijskog sastava ($3\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 2\text{SiO}_2$) i na mikrostrukturu i termomehanička svojstva mulitnih keramičkih tijela. Veličina čestica Al_2O_3 faze u gelu mijenjana je upotrebom različitih Al-prekursora i primjenom triju tehnika sol-gel sinteze: koloidne, precipitacijske i polimerne. Kristalizacija mulita istraživana je u izotermnim i neizotermnim uvjetima. Količina i sastav mulita određeni su pomoću rendgenske difrakcijske analize, XRD. Mikrostruktura gelova i nastalog mulita promatrana je pomoću transmisivne, TEM, i pretražne elektronske mikroskopije, SEM.

Otpornost pripremljene mulitne keramike na puzanje određivana je kao funkcija opterećenja pri konstantnoj temperaturi i kao funkcija temperature pri konstantnom opterećenju.

Pokazano je da mulit nastaje u dva stupnja. Prvo se kristalizira 2/1-mulit ($2\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot \text{SiO}_2$) koji se zatim transformira u 3/2-mulit ($3\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 2\text{SiO}_2$). Kinetika kristalizacije 2/1 mulita opisana je Avramijevim modelom za nukleaciju i rast kristala. Nađeno je da je kristalizacija mulita u dvofaznim gelovima kontrolirana reakcijom na granici faza.

Mijenjanjem veličine čestica Al_2O_3 faze pripravljena su mulitna keramička tijela različite mikrostrukture i različite otpornosti prema puzanju. Izdužena mulitna zrna prosječne duljine 5 μm , uklopljena u matricu vrlo finih ekvidistantnih mulitnih zrna, prosječne veličine ~0,25 μm , karakteristična su za uzorak s najmanjom veličinom čestica AlO faze (manje od 10 nm). Ekvidistantna mulitna zrna prosječne veličine 0,5 i 1,3 μm karakteristična su za uzorke s većim česticama Al_2O_3 faze (~20 nm odnosno 30-40 nm). Uspoređivanjem izračunanih energija aktivacije za puzanje i eksponenta opterećenja s literaturnim podacima zaključeno je da se puzanje odvija mehanizmom klizanja na granicama zrna.

Doktorska dizertacija obranjena dne 21. travnja 1997. na Fakultetu kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu pred povjerenstvom: prof.dr.sci. Tomislav Matusinović, prof.dr.sci. Emilija Tkalčec, prof.dr.sci. Aleksandar Bezjak, prof.dr.sci. Helena Jasna Mencer, prof.dr.sci. Marin Hraste,

Mentor: prof. dr. sci. Emilija Tkalčec, dipl. ing., Institut für Neue Materialien, Saarbrücken

Slavomir Stankov

Izomorfni model sustava kao osnova računalom poduprtog poučavanja načela vođenja

Izvorno zamišljenim i razvijenim inteligentnim tutorskim sustavom, TEx-Sys, potvrđena je valjanost novog modela vođenja procesa stjecanje znanja i vještina učenika. Svoje ishodište istraživanje ima u izomorfnom modelu sustava, koji služi i kao osnova za ostvarenje interdisciplinarnih domena znanja i istovrijedno poučavanje djelovanja svrhovitih i samostalnih prirodnih, tehničkih i društvenih tvorevina.

TEx-Sys specijalizirani je ekspertni sustav s grafičkim i hipermedijskim sučeljem, što učeniku omogućuje višeosjetilno djelovanje tijekom učenja i poučavanje. Sastoji se u tu svrhu od četiri međusobno povezana modula: zbirke znanja, učenik, učitelj i komunikacije, izgrađenih uz uvažavanje suvremenih spoznaja računalnog prikazivanja znanja, scenarija poučavanja i modeliranja učenika. Ovom je pridružen i modul za ocjenjivanje izgrađen pomoću produkcijskih pravila i s mogućnošću prilagodljivosti kvalitativnih i kvantitativnih kriterija odlučivanja.

Doktorska dizertacija obranjena dne 18. travnja 1997. na Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Splitu pred povjerenstvom: prof.dr.sci. Petar Slapničar, prof.dr.sci. Juraj Božičević, izv.prof.dr.sci. Darko Stipanić, doc.dr.sci. Krsto Ugrinović.

Mentor: prof. dr. sci. Juraj Božičević, dipl. ing., Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije, Sveučilišta u Zagrebu.

Odličnici HATZ - Glavni tajnik

Prof. dr. sci. Juraj Božičević, dipl. ing. predstojnik Zavoda za mjerenja i automatsko vođenje procesa, Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije Sveučilišta u Zagrebu. Glavni je tajnik HATZ. Rođen 1935. u Vrbovskom, odrastao u Karlovcu, gdje je polazio osnovnu školu i gimnaziju, a zatim 1954. upisao studij elektrotehnike na Tehničkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Već se tijekom studija počinje baviti računalima i proučavanjem ideja kibernetike, pa matematičkim modeliranjem. Odmah poslije diplomiranja pod mentorstvom prof. dr. Vladimira Muljevića, nastavlja voditi projekt "Projektiranje i konstrukcija analognog računala" koordinirajući skupinu od nekoliko inženjera. Stjecanje novih spoznaja o kibernetici i teoriji sustava početkom šezdesetih, a uz to i poznanstvo s prof. Rikardom Podhorskyom dovodi ga u dodir s kemijskim inženjerstvom, u nas u to doba još nepoznatim, nastojanjima dinamičkog modeliranja procesa u svrhu poboljšanja njihovog vođenja. Tako poziv znanaca, kemijskih inženjera, da se kao asistent pridruži osnivanju i razvijanju Odjela za naftu i metalurgiju u Sisku, Tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pa da poradi na osnivanju kolegija i Laboratorija za mjerenja i automatiku, prihvaća kao priliku za primjenu novih ideja, za vlastiti interdisciplinarni razvoj i stjecanje novih znanja. 1964. postaje na Odjelima članom Katedre za kemijsko inženjerstvo, a od 1968. docent i njen predstojnik, zatim i prodekan Tehnološkog fakulteta zadužen za vođenje Odjela u Sisku (1968.-1972.). Kao osloncem za stjecanje znanja, a posebice iz automatskog vođenja procesa i procesnih mjerenja služi se sustavskim pristupom. Smišljeno se razvija u sustavskog (sistemskog) inženjera, povezujući znanja temeljnih tehničkih disciplina sa znanjima kemijskog inženjerstva i s iskustvima stečenim izravnim dodirima s proizvodnjom, posebice u Rafineriji i Željezari u Sisku. Spoznaja važnosti vođenja i mjerenja izuzetan je oslonac njegovu interdisciplinarnom radu, pa i zamišljanju i ostvarenju redom niza uspješnih projekata u razdoblju od 1967. - do kraja osamdesetih, a istaknut ćemo najvažnije:

Studij Instrumentacije (Mjerne tehnike i automatika), 1967. godine, koji je kao jedinstven studij u ovom dijelu Europe tijekom sedamdesetih privukao brojne polaznike i odgojio i prve naše stručnjake za to područje.

Postdiplomski interdisciplinarni studij Tehničke kibernetike 1970. godine, oko kojeg okuplja desetak naših najboljih stručnjaka i tijekom jednog desetljeća prenosi spoznaje i metode znanosti i prakse o sustavima. Vrsni nastavnički tim privlači i suradnju profesora iz SAD, Europe, Rusije.

1971. redaktor je knjige **Izazovi kibernetike**, zbornika u kojem piše i često citirani uvodni članak. Iste godine objavljuje i prvu hrvatsku knjigu iz automatike **Automatsko vođenje procesa**, što je temeljni doprinos hrvatskoj školi automatike, a ponajviše i utemeljenju domišljenog hrvatskog nazivlja na tom području. U prilogu knjizi objavio je naš prvi **Hrvatsko-englesko-njemačko-ruski rječnik automatike**. Utemeljuje zatim i hrvatsko mjerne nazivlje.

Tijekom 1971. vodi na Sveučilištu u Eindhovenu projekt automatskog uzorkovanja izdišnih plinova tijekom anestezije i razvija visoko selektivni detektor vodljivosti za izotahoforezu u kapilari.

U praksi daje veći naglasak primjeni mjerenja, posebice uvođenju tehničke dijagnostike i motrenja stanja ("zdravlja") strojeva i opreme, pa tijekom sedamdesetih u Željezari Sisak mjerenjem ostvaruje poboljšanje rada redom gotovo svih postrojenja, valjačkih kovačkih čekića, preša itd. Ta iskustva donose i suradnju s Institutom građevinarstva Hrvatske, u kojem sa svojim timom polovicom sedamdesetih uvodi suvremene mjerne metode i potiče primjenu novih vrsta mjernih uređaja. Slijedi automatizacija procesa aglomeracije u Željezari Zenica, pa primjena mjerenja i eksperimentalnog optimiranja u Rafineriji Rijeka, Sisak, Bosanski Brod, u Jugovinilu i dr.

Savjet JUREME, prvog našeg društva za mjerenja i automatiku, predlaže mu 1974. da preuzme stručno vodstvo društva kao predsjednik Izvršnog odbora, pa u razdoblju do 1980. razvija JUREM-u u međunarodnu priznatu organizaciju, stvarajući hrvatskim stručnjacima po prvi puta nezavisnu radnu tribinu. Da bi oživio stagnantno stanje i održao potencijal hrvatskih stručnjaka od zastarijevanja znanja revitalizira tradicionalni godišnji skup i pokreće brojne nove projekte i skupove: **Nastava mjerenja, automatike i teorije sistema, Medicina i tehnika, Tehnička dijagnostika, Luka kao složen sustav i druge**.

1975. učlanio je JUREM-u u IMEKO - Međunarodnu konfederaciju za mjerenja, postajući i član Generalnog savjeta IMEKO. Brojne hrvatske stručnjake delegira u Odbore i tijela te konfederacije i stvara im priliku za međunarodnu komunikaciju, što je do tada gotovo isključivo privilegija kruga beogradskih stručnjaka. IMEKO ga imenuje liaison predstavnikom u UNIDO u Beču i u UNESCO u Parizu, a zatim Predsjednikom IMEKO Tehničkog komiteta za zemlje u razvoju, koji u razdoblju od 1978. do 1990. razvija u jedan od najaktivnijih komiteta, uz pomoć kojeg osniva **International IMEKO School of Measurement: Measurement Training for Practical Experience**, a na njenim seminarima u Zagrebu okuplja više od stotinu stručnjaka iz 57 zemalja Afrike, Azije, Europe i iz Australije. Danas je počasni predsjednik tog Komiteta.

Različita iskustva struke omogućuju mu i drugu međunarodnu suradnju, pa je 1977. godine osnivač i član prvog međunarodnog tijela za tehničku dijagnostiku IMEKO TC 11, ali i niza drugih.

Za tu djelatnost dobiva 1985. i svjetsko priznanje **IMEKO Distinguished Service Award** što se na Svjetskom IMEKO Kongresu dodjeljuje svake treće godine za promicanje znanosti i tehnike mjerenja u svijetu.

Sve projekte ostvaruje uz silnu, iz godine u godinu sve veću, oporbu i poteškoće, što ih izazivaju hrvatski zastupnici beogradske centralističke politike u znanosti, tehnici, u svemu. Šireći krug suradnika uspijeva ipak učiniti izvanredno mnogo, posebice učvrstiti hrvatsko nazivlje i utjecati na odgoj novih generacija. 1980. njegovo djelovanje u JUREMA nasilno je prekinuto i zaustavljeno je sveobuhvatno okupljanje stručnjaka. S druge strane reforma školstva propisuje strogo disciplinirano djelovanje i zaustavlja sve i već dobro uhodane interdisciplinarne djelatnosti i studije...

Izlaz pronalazi u međunarodnoj suradnji. Međunarodna suradnja poticaj je i izvor spoznaja za neprekidno poboljšavanje i obnavljanje dodiplomske i postdiplomске nastave, pa od kraja šezdesetih, kada drži prva predavanja iz dinamike procesa (matematičkog modeliranja), pa iz identificiranja i iz teorije sustava, do današnjih dana neprekidno prati suvremeni razvoj područja mjerenja, vođenja i sustavskog mišljenja s primjenom u kemijskom inženjerstvu, pa prenosi nova znanja u nastavu i praksu, a u novije doba, primjerice, znanja iz područja umjetne inteligencije, podupirući u tom smislu i druge fakultete sa svih hrvatskih sveučilišta. Početkom osamdesetih izabran je za redovitog profesora na Tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i na Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Splitu.

Raspoznatljivost kemijskog inženjerstva, koje u svijetu postaje jedna od posebice važnih tehničkih disciplina, dovedena je reformom Sveučilišta u Hrvatskoj naročito u pitanje, pa 1974. organizacijom rasprave **Kemijsko inženjerstvo: jučer-danas-sutra**, potiče tada novo, a za Tehnološki fakultet važno promišljanje uloge kemijskog inženjerstva, suprotstavljajući se tada izmišljenoj tvrdnji o nepotrebnosti studija Tehnološkog fakulteta. To je i početak njegovog trajnijeg rada na studijima u Zagrebu i prijenosa djelatnosti Laboratorija za mjerenja i vođenje procesa iz Siska u Zagreb, gdje do kraja sedamdesetih stvara Zavod za mjerenja i automatsko vođenje procesa i okuplja novi tim

suradnika. Objavljuje knjige **Temelji automatike 1 i 2**, koje do početka devedesetih doživljavaju deset izdanja.

Kao istraživač, gostujući profesor, predavač i suradnik na projektima boravi u Nizozemskoj, Njemačkoj, Norveškoj, UK, SAD, Švedskoj, Austriji, Mađarskoj, Singapuru, Češkoj i dr. zemljama. Osnivač je i član Uredničkog odbora časopisa *Measurement*, redaktor tridesetak zbornika, autor patenata itd.

Na poziv UNESCO-a od 1985. do 1989. vodi projekt i osniva Prvo filipinsko nacionalno središte za mjerenja i vođenje u Rizal Technological Colleges u Manili, što je i prilika da upozna gospodarski razvoj Jugoistočne Azije i stekne nova iskustva u menadžmentu.

Preskočit ćemo navođenje brojnih drugih njegovih aktivnosti, pa istaknuti, da svoj naročiti cilj, osnivanje **Hrvatskog društva za sustave - CROSS** konačno ostvaruje u jesen 1991. Nizom projekata što ih pokreće da bi svoje znanje i iskustvo stavio u službu hrvatskog razvitka: gospodarstva, znanosti, školstva, okuplja stotine hrvatskih stručnjaka. Pokreće i potpuno dobrovoljnim radom ostvaruje projekte:

Gospodarski identitet Republike Hrvatske, Strateško upravljanje kvalitetom, Hrvatska znanstvena i stručna društva za društveni i gospodarski razvitak, Hrvatsko poduzetničko zborište, Organizacija koja uči, Grad kao složen sustav, Luka kao složen sustav, Inteligentni sustavi, Modeliranje u znanosti, tehnici i društvu, Od uzorka do podatka i informacije itd.

Konačno pokreće i uređuje glasnik "Sustavsko mišljenje", koji izlazi šest brojeva godišnje.

1993. u suradnji s prof. Josipom Božičevićem i prof. Osmanom Mučićem zamišlja i osniva **Hrvatsku akademiju tehničkih znanosti** i djeluje na njenom osnivanju. Izabran je za glavnog tajnika, pa je tako i pokretač akademijinih različitih projekata: Konferencije "Tehničke znanosti za hrvatsko gospodarstvo", Znanstveno zborište HATZ, Glasnika "Tehničke znanosti" i dr.

Istaknimo da je od 3. siječnja do lipnja 1993., kad je Odjel za visoko školstvo preseljen iz Ministarstva prosvjete i kulture u Ministarstvo znanosti, bio doministar za visoko školstvo.

dr. sci. Alojz Cahar

Čestitamo Zijadu Haznadaru i Željku Štihu na vrijednom djelu

Zijad Haznadar i Željko Štih. *Elektromagnetizam. 1 i 2. Školska knjiga, Zagreb 1997., 736. str.*

Ovo kapitalno i cjelovito djelo o elektromagnetskoj teoriji i njenoj primjeni, nastalo kao rezultat dugogodišnjeg znanstvenog, stručnog i nastavnog rada autora, zreo je i metodički domišljen proizvod, kojem još k tome zasebnu vrsnoću daje izvanredno grafičko uređenje. Možemo samo još poželjeti takvih knjiga.

Prvi svezak obuhvaća sedam poglavlja. U prvom su poglavlju obrađene osnovne veličine s područja elektromagnetizma uz prikaz različitih oblika jednadžbi i modela za rješavanje problema u elektrotehnici. Drugo poglavlje obrađuje teoriju potencijala. Energetski odnosi u elektromagnetizmu i proračun sila u različitim sustavima predmet su trećeg poglavlja. Četvrto, peto i šesto poglavlje obrađuju statička električna, strujna i magnetska polja. Različite metode rješavanja takvih polja pojašnjene su nizom primjera. U sedmom poglavlju opisana su kvazistatička polja kakva susrećemo u električnim strojevima, transformatorima i drugim sustavima u energetici.

Drugi svezak su još tri poglavlja i prilozi u kojima su obuhvaćene najvažnije matematičke osnove. Svezak započinje opsežnim osmim poglavljem u kojem su obrađeni elektromagnetski valovi. Osim jednadžbi ravnog vala i opisa prostiranja ravnih valova u različitim materijalima obrađen je i površinski učinak u vodičima, gubici u izolatorima i vodičima, disperzija i refleksija vala na granici dvaju materijala. Nakon toga je obrađeno prostiranje vođenih ravnih valova u prijenosnim linijama, valovodima i rezonatorima. Zračenje elektromagnetskih valova iz dipola i ravnih vodiča opisano je na kraju osmog poglavlja.

Deveto poglavlje opisuje metodu konačnih elemenata. Posebno je obrađena njezina primjena pri proračunu dvodimenzionalnih linearnih i nelinearnih zadaća, te kvazistatičkih polja.

Metoda momenata opisana je u desetom poglavlju. Primjena te metode pokazana je na proračunu trodimenzionalnih statičkih električnih polja, proračunu raspršenja elektromagnetskih valova kao i na rješavanju Pocklingtonove jednadžbe.

Ne zaboravite prijaviti sudjelovanje u raspravi na
2. Konferenciji "Tehničke znanosti za hrvatsko gospodarstvo"

Spojivost i infrastruktura

TEHNIČKE ZNANOSTI - Glasnik Hrvatske akademije tehničkih znanosti

ISSN 1330-7207, Vol. 4(1) 1997.

Urednik: Juraj Božičević

Uredništvo: Ivo Alfirević, Dražen Aničić, Josip Božičević, Juraj Božičević, Zijad Haznadar, Marin Hraste, Jasna Kniewald, Mirko Krpan, Branka Zovko-Cihlar

Adresa: Hrvatska akademija tehničkih znanosti, Kušlanova 2/1, 10000 Zagreb, Hrvatska
Tel./faks. +385-1-2300146; +385-1-421248

Tehnički urednik: Goran Andrašec